

צח

נתיבות

נתיב העבודה

עולם

שלו שכל אשר נתלה כאחד הוא שלו וכמו שיתבאר עוד, ולכך התפלה היא עבודה גמורה שמורה שהאדם נתלה בו יתברך ולכך הוא שלו. ומפני כך כתיב גם כן טרם יקראו ואני אשמע (ישעיה' סה, כד) ואיך אפשר לומר שהוא שומע טרם יקראו, אבל פירושו אני חפץ לשמוע וזהו ואני אשמע כלומר מבקש אני לשמוע תפלתם.

וכל זה רמז הכתוב ותפלת ישרים רצונו, כי הוא יתברך רוצה בעבודה אשר העבודה מורה כי הוא יתברך אחד והכל שלו וזה מורה על השלמתו, ולפיכך מתאזהר לתפלתן של צדיקים כמו מי שמתאזהר אל השלמתו. ולפיכך אמרו כי העולם עומד על העבודה (אבות פ"א מ"ב), כי אם לא היה העבודה היה האדם עומד בפני עצמו, ואין לשום דבר קיום מצד עצמו רק מצד ה' יתברך ובוה שישאל עבדים עובדים אל ה' יתברך בזה שייכים אל ה' יתברך ולכך יש להם קיום ולא זולת זה.

ועם כי פרשנו פירושים נכונים וברורים בפרק משה קבל (אבות פ"א) בענין אלו שלשה עמודים, יש לך עוד לדעת כי אלו שלשה עמודים נגד מה שיש באדם שלשה דברים, השכל, הנפש החיוני והגוף, וכולם אין להם עמידה וקיום רק בו יתברך. וקיום הנפש הוא שמקריב נפשו אל ה' יתברך בעבודתו אליו, וכמו שכתוב אצל העבודה ונפש כי תקריב (ויקרא ב, א) ואמרו ז"ל (תנחומא ויקרא ס"ה) מי דרכו להקריב מנחה עני ונחשב אליו כאלו הקריב נפשו, ובודאי אפילו מנחה שהיא עשרון סולת בלבד נחשב כאלו הקריב נפשו, ומכל שכן מי שמביא קרבן יותר נחשב כאלו הקריב נפשו, ולכך בעבודה יש לו קיום מצד הנפש.

ומצד השכל שלו יש לאדם קיום על ידי התורה, שעל ידי התורה יש לאדם רביקות אל ה' יתברך וכמו שהתבאר למעלה בנתיב התורה, ומצד הזה יש לאדם קיום מצד שכלו. ומצד גופו יש לאדם קיום מצד

גמילות חסדים, כי הגוף של אדם איך קירוב ודבוק אל ה' יתברך רק מצד ה' יתברך גומל חסדים עם הכל ומצד הזה לו קיום, וכאשר האדם גומל חסדים ה' יתברך גומל חסד עמו גם כן כמו שבארנו במקום ולכך כתיב עולם חסד יבנה (תהלים פ"ב) וזהו אלו שלשה דברים הם קיום העבודה ומאחר שבארנו בנתיב הקודם ששייך אל התורה שהיא עמוד העולם, לכך אחר זה מה ששייך אל העבודה. וזה כי בטל בית מקדשנו ותפארתנו וזהו העבודה ואין לנו בעזונותינו לא זכות מנחה רק העבודה שהיא בלב, יש לבאר העבודה מה שנמצא בגמרא אשר הורה חכמים על זה וכמה גדול מעלת העבודה הזאת והנמשך ממנו.

פרק ב

בספר משלי (כח, ט) מסיר אוננו משמוע ה' גם תפלתו תועבת. שלמה המלך רצה לומר בזה כי שני דברים נתנו לאדם ה' יתברך התורה והנפש, ואם מסיר משמוע תורה שדוחה התורה שהיא כבוד יתברך לאדם ואינו רוצה בה, גם התורה שהאדם שופך נפשו לפני ה' יתברך תועבה, כי אלו שני דברים דהיינו התורה והנפש תלוים זה בזה.

וכבר התבאר זה למעלה בנתיב העבודה (פס"ז) איך אלו שנים תלוים זה בזה כמו שאמרו במדרש (תנחומא קדושים, א) אמר דוד לפני הקב"ה שמרני כאישון כח (תהלים יז, ח) אמר לו הקב"ה שמור בך וחייה (משלי ד, ד), משל לשנים אחד ב' ואחד ביהודה אותו שבגליל היה לו ב' ביהודה ואותו שביהודה היה לו כרם ב' כו', אמר אותו שביהודה אל אותו שביהודה שמור כרמי שבגליל, כמו שהתבאר למעלה זה למעלה בנתיב התורה, עיין שם. וזהו מה שאמר מסיר אוננו משמוע תורה גם תועבת, כאשר הוא מסיר אוננו מן התורה

ה' יתברך אינו רוצה מה שנושא נפשו ומקרב עצמו אל ה' יתברך בתפלתו, כי אם אין האדם מקבל התורה מן ה' יתברך גם ה' יתברך אין מקבל נפש כאשר שופך נפשו בתפלתו לפניו, כמו שהארכנו למעלה.

מבנים לשון תועבה לא היה לומר רק היה לו לומר גם תפלתו לא נשמעת. אבל רבו בזה עוד ענין מופלג, כי כאשר מסיר עצמו מן התורה התפלה נמאסת והיא תועבה לדברי אל ה' יתברך, וכמו שאמרנו תפלת עבוד תועבה (עירובין סו, א). וענין זה כי תועבה נקרא כאשר האדם נוטה אל ענין זר, כמו שכתוב בכל העריות שהם זנות של חמרי תועבה היא, שתראה מזה כי מי שהוא מושך את הגופני יותר מדאי עד שנעשה בעל גוף היסור השכל מכל, וכל דבר זה הוא תועבה אל ה' יתברך, ומפני כך תפלת שכור תועבה כי השכור כבר סר ממנו השכל עד שנעשה עיוני, וכאשר מתפלל אל ה' יתברך לעשות צרכיו, וכאלו הוא רוצה שה' יתברך יתן לו שאלתו למלאות תאותו הגופנית כמו שהוא בזה שכור בעל גוף בלא שכל, והרי תפלה זאת כודאי תועבה היא אל ה' יתברך, כי ראו שיתפלל האדם שיתן לו ה' יתברך צורכו כדי שיעבוד ה' יתברך וילמוד תורה ואז תפלתו כודאי רצויה אל הקב"ה, אבל השכור בעת אשר נוטה אל ענין הגוף ביותר ומתפלל אל ה' יתברך שיתן אליו צרכו, והתפלה היא כמו שהאדם הוא בשעת תפלה שהוא בעל ענין לגמרי ויתן לו עוד שיהיה נמשך אחר הגוף לגמרי ודבר זה הוא תועבה כודאי.

על זה אמר מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה, כי מאחר שהוא דוחה התורה שהיא שכלית בשביל התפלה שהוא יצורך חיות גופו אם כן תפלה כמו זאת היא יצורך גופו בלבד, שאם היה תפלתו שיתן ה' יתברך אליו צורך חיותו כדי שיעבוד ה' יתברך וילמד תורה שהוא דבר שאינו ענין גופני אם כן למה מסיר אזנו משמוע תורה, מאחר שמסיר אזנו משמוע תורה אם כן

התפלה היא לצורך גופו בלבד ודבר שהוא לצורך גופו בלבד דבר זה הוא תועבה.

ולכך האדם כאשר יתפלל אל ה' יתברך על צרכיו לא יהיה כונתו שיתן לו עושר וכבוד וכל הדברים אשר הוא צריך בשביל הנאת גופו, רק שיתן לו ה' יתברך מה שהוא מבקש לעבוד ה' יתברך, ואם יבקש על חייו לא יהיה כונתו רק שיתן לו ה' יתברך חיים כדי שיעבוד ה' יתברך בתורה ובמצות. ואם מכין להנאת גופו דבר זה הוא תועבה לפני ה' יתברך, וכמו שרמזו הכתוב מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה.

ויותר מזה התפלה שהאדם מתפלל אל ה' יתברך על צרכיו אינו מה שהוא מצד הדין, רק שיתן ה' יתברך אליו שלא מצד הדין וכמו שיחבאר דבר זה, וצריך שיהיה האדם מתחזק בתפלה כמו שיחבאר, ומפני כך גם כן ראוי שתהיה תפלתו בצד היותר ראוי שישמע תפלתו, וכמו שאמרנו שיהיה תפלתו שיתן לו ה' יתברך בקשתו כדי לעבוד ה' יתברך.

ויש שואלין על התפלה אם ראוי האדם שיתן ה' יתברך אליו הדבר שהוא מתפלל למה לא יתן אליו בלא תפלה, ואם אין ראוי אליו אם כן אף אם יתפלל ויבקש וכי בשביל תפלתו יתן אליו. ועוד הקשו כי למה צריך להתפלל בדבור והרי ה' יתברך יודע מחשבות בני אדם ודי היה במחשבה, וכיוצא בזה מדברי שבוש עד שקצת גורקה בהם רוח חיצונים לסכלות דעתם.

אבל דבר זה כי התפלה היא להשלים את האדם מה שהוא חסר ואז ה' יתברך שומע תפלתו ובקשתו כאשר האדם הוא חסר וצריך אל השלמה, והאדם הוא נחשב אדם מצד הדבור ובזולת זה אינו אדם, וכאשר אין אדם מתפלל ומבקש בדבור אין כאן מקבל כי כל מקבל מבקש לקבל מה שהוא חסר, ולכך צריך שיהיה מבקש חסרונו בדבור